

Разом з тим життя в цей період було дуже страшно і важке. Це був період штучного голоду, запровадженого зверху. Щоб загнати селян в колгоспи на них були накладені непосильні податки і хлібопоставки. Виконати їх більшість селян не могла. Місцеві власті одержали з Кремля вказівку відбирати зерно в селян безпощадно, якою ціною, щоб селяни індивідуально не могли існувати. Хто не міг виконати хлібопоставки, оголошувався ворогом народу, куркулем. З цими селянами влада розправлялась, як бандити. Навіть самі бідні селяни, яким Жовтнева революція дала наділи землі, але вони не встигли матеріально зміцнитись, оголошувались куркулями, злісними ворогами і висилались з постійних місць проживання в Сибір, де не маючи будь яких засобів для існування - гинули. Недаремно в народі того часу появилася пісня, яка повністю відображала становище трудящих села:

Прийди, Сталін, подивися,

Як селяни розжилися:

Що на хаті один куль¹⁾

І той вважався куркуль!

Але сталінські опричники не зважали на це. Виконувачи завдання Кремля вони продовжували нищити села. Майже щомісяця організовувались все нові і нові хлібозаготівельні кампанії, безцеремонні облоги, офіційно дозволені бандитські перетруски особистого майна селян. Опричники ходили по хатах із "штричками", "щупачами", "стукавками", все протикали ними в хатах, хлівах і клунях, простукували стіни, розбирали печі, прибудови до них, і, коли знаходили десь хоч кілограм якогось зерна чи квасолі горщик, яку селянин залишив для посадки, - все забирали. Навіть залишки чорного з бур'яну недоїденого хліба зі столу, якщо в когось знаходили такий. Це привело до великого, нечуваного в історії голоду. Люди втрачали людський вигляд. Полювали один за одним.

Вечорами боялись виходити на вулицю, щоб хтось не сватив і не зварив на вогнищі для вдоволення свого бурчливого організму. Правда, це стосувалось в першу чергу дітей. Діти найчастіше ставали жертвами полюван-

1) Куль - горсток соломи, яким селяни покривали свої хати

ня двоногих голодних людей. Рідна матуся постійно попереджувала і мене про цю небезпеку. Особливо вона переживала годі, коли я йшов на комсомольські міроприємства в клуб. Люди ходили як голодні вовки, шукаючи будь-що для поживи. Вони падали від вітру і більше не вставали, вмирали. І ніхто не ці жахливі картини дійсності не звертав уваги, оскільки вважали це звичайним явищем... Одночасово на станції До __, що знаходиться в 12 кілометрах від Борзни, височіли горами кони зерна, яке охороняли кегеб¹сти. Коли ж хтось із смільчаків наважувався взяти хоч одну жменю з терекону, ~~тут~~ забирали. За це кегеб¹сти не мали не якого покарання. Навпаки їх наророджували як героїв. Люди їли кору, варили у воді полову, коріння дикоростучих рослин (іда і нашої ~~в~~ сім"ї). Іноколи я і сестра Марія (1921 р. народження), яка проживає тепер в Ужгороді, приносили з поля назбирані колоски із жита, пшениці, ячменю, які залишались після косарки на стерні. Перетирали колоски, одержане зерно товкли в ступі і варили або перетирали в жорні. Це було для нас справжнім святом, бо їли замість ~~п~~ полови справжнє товчене зерно. Але таких свят було мало. Згодом їх взагалі не стало. Так, одного разу я із сестрою назбирали сумку колосків і повертались додому. Але по дорозі нас перестрів сталінський опричник, який їхав на коні. Він забрав сумку з колосками, набив нас до крові канчуком (нагайкою) і попередив, що, коли від ще раз зустрине нас з колосками, то зіб'є ще більше і подасть на суд. Ми намагались оправдатись: говорили, що колоски пропадають, вони всеодно гніють, чому ж їх не підбраги? Але хіба можна було переконати опричника 20 століття... Він був проникнутий одною ідеєю: хай краще гинуть, ніж збиратимуть їх люди. Абр як в народі говорили: "І сам не дам і другому не дам". Хай краще гинуть ніж збиратимуть їх люди. Після такої зустрічі з "владами" ми більше ніколи не ходили збирати пропадачі на стерні колоски після жнив. Ми лікували поколені від стерні ноги і продовжували їсти переварену у воді полову. Продовжували пухнути. Ходили пухлі, не подібні до

образу людського. Не ходили ми і копати померзлу картоплю на полях, оскільки й за неї була також розплата. Внаслідок таких обставин більшість родичів наших по лінії матері померла.